

काठमाडौं महानगरपालिका
आर्थिक वर्ष २०६८/०६९ को बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

काठमाडौं महानगरपालिकाले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५, स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली २०५६, स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली २०६४, नेपाल सरकारको राष्ट्रिय नीति र आवधिक योजना तथा समय समयमा प्राप्त नीतिगत मार्गदर्शनलाई आधार मानी काठमाडौं महानगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०६८/०६९ को बजेट, नीति तथा कार्यक्रम तयार गरेको छ ।

क्षेत्रगत नीति र रणनीतिहरु

१. वित्तीय श्रोत परिचान र व्यवस्थापन

नीति	रणनीति
१. राजस्वका स्रोतहरूको वस्तुपरक पहिचान, विश्लेषण, प्रक्षेपण र परिचालन गरिनेछ ।	<p>१.१ श्रोत परिचालनलाई समतामूलक, प्रगतिशील, न्यायपूर्ण र सहभागितामूलक बनाई राजश्वको क्षेत्र तथा दायरा वृद्धि गरी कुल आयमा आन्तरिक आम्दानीको अंश वृद्धि गर्दै लगिनेछ ।</p> <p>१.२ महानगरपालिकाको स्वामित्व, भोगाधिकार र संरक्षणमा रहेको भौतिक सम्पत्तिलाई आय आर्जनको लागि प्रयोगमा ल्याइनेछ ।</p> <p>१.३ कार्यालयसँग रहेका भौतिक सम्पत्तिको लेखांकन एवं लगत अद्यावधिक गर्न कामपाले विगतमा खरिद गरेका र अनुदान प्राप्त गरेका सम्पत्तिको लेखांकन गरी सो को लगत राखी आर्थिक विवरणको वासलातमा समेत समावेस गरिनेछ ।</p> <p>१.४ हासयोग्य स्थिर सम्पत्तिको प्रतिस्थापन सम्बन्धमा उचित व्यवस्था गर्न मूल्य हास व्यवस्था एवं सम्पत्ति प्रतिस्थापन कोष संचालन सम्बन्धमा अध्ययन गरिनेछ ।</p>
२. सरोकारवाला सहभागितामा विद्युतीय माध्यमको समेत प्रयोग गरी कर संकलन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ	<p>२.१ सरोकारवालासँगको (नीजक्षेत्र बाहेक) सहभागितामा विद्युतीय माध्यमको समेत प्रयोग गरी करदाताको लगत व्यवस्थापन, कर संकलन तथा कर सेवा सञ्चालन गरिनेछ ।</p> <p>२.२ क्रमबद्धरूपमा चालू आर्थिक वर्षमा कम्तिमा सात वडा कार्यालयहरूलाई केन्द्रसँग नेटवर्किङ गरिनेछ ।</p> <p>२.३ कर दस्तुर संकलनमा थप प्रभावकारिताको लागि सम्बद्ध निकायहरूको सहयोग परिचालन गरिनेछ ।</p>
३. आ.व. ०६८।६९ लाई करदाता सहभागिता अभियान वर्षको रूपमा मनाईनेछ ।	<p>३.१ आगामी आ.व. ०६८।६९ लाई कर सहभागिता वर्ष अभियानको रूपमा मनाउन करदाता शिक्षा, प्रचार प्रसार एवं करदाताको लगत अद्यावधिक गर्ने विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।</p> <p>३.२ करदाताहरू मध्ये नियमित र बढी कर तिर्ने करदातालाई सम्मान गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।</p> <p>३.३ राजश्व परिचालन सम्बन्धि कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय वडा कार्यालय मार्फत समुदायलाई समेत परिचालन गरिनेछ ।</p>

	<p>३.४ आ.व. ०६८।६९ देखि सम्पूर्ण वडा कार्यालयमार्फत समेत सवारी साधन कर संकलनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p> <p>३.५ राजस्वको लक्ष्य तोकै निर्धारित लक्ष्य भन्दा बढी प्रगति हासिल गर्ने पदाधिकारीलाई उत्प्रेरित गर्ने र लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल नगर्ने पदाधिकारीलाई निजको कार्यसम्पादन मूल्यांकनसँग आबद्ध गरिनेछ ।</p>
<p>४. राजस्व सरलीकरणका लागि करसम्बद्ध कार्यविधि, निर्देशिका तथा करका दरमा समय सामयिक वैज्ञानिक ढंगले निर्माण गरिनेछ ।</p>	<p>४.१ महानगरपालिकाले संकलन गर्ने राजश्वका दरहरु वैज्ञानिक ढंगले समायोजन गरिनेछ ।</p> <p>४.२ राजश्व संकलनमा सरलता, पारदर्शिता र लगत व्यवस्थापनको लागि राजश्व संकलनसम्बद्ध कार्यविधि, निर्देशिका तथा विनियमावलीहरु तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।</p>
<p>५. वित्तीय श्रोत परिचालन र व्यवस्थापनमा संलग्न जनशक्तिको क्षमता विकास गरी उनीहरुलाई जिम्मेवार एवं उत्प्रेरित बनाइनेछ ।</p>	<p>५.१ राजश्व संकलन र लेखासम्बद्ध कर्मचारीको लागि आवश्यक पर्ने तालिमको पहिचान गरी तालिम तथा अभिमुखि कार्यक्रमको कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।</p> <p>५.२ लेखा तथा राजश्वमा कार्यरत कर्मचारीहरु आर्थिक व्यवस्थापन अन्तर्गतको सम्बन्धित महाशाखाबाटै परिचालन गरी निजहरुको कामको अनुगमन गरी कामप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाइनेछ ।</p> <p>५.३ आर्थिक प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरुको मनोबल उच्च राख्न आवश्यक कार्य संस्कृति निर्माण गरिनेछ ।</p>
<p>६. महानगरपालिकाको लगानी व्यवस्थापन सम्बन्धमा उचित व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p>	<p>६.१ महानगरपालिकाको ऋण तथा सापटी परिचालन गरी संचालित आयोजनामा गएको लगानी र फिर्ता भएको रकम स्पष्ट देखिने गरी लगत राखिनेछ ।</p> <p>६.२ कामपाबाट सापटी बापत आयोजनामा गएको लगानी फिर्ता गर्न पहल गर्ने र आयोजना सम्पन्न हुनु अगावै लगानी फिर्ता गर्न गराउन पहल गरिनेछ ।</p> <p>६.३ महानगरपालिकाले विभिन्न विकास आयोजनाको संचालन गर्न बाह्य सहयोग परिचालन गर्दा अनुदान सहयोग परिचालनमा जोड दिइनेछ ।</p>
<p>७. बजेट तर्जुमा प्रक्रिया, लेखापरीक्षण र बेरुजु फछ्यौट कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।</p>	<p>७.१ पुरानो पेशकी, बेरुजु फछ्यौट र बक्यौता असूली कार्यलाई संस्थागत व्यवस्था गरी प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ ।</p> <p>७.२ बेरुजुको लगत अद्यावधिक गरी फछ्यौटको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p> <p>७.३ आर्थिक प्रशासनलाई सरल, प्रभावकारी र पारदर्शी बनाउन र खर्चमा मितव्ययिता एवं कार्यक्षमता कायम गर्न बजेट तर्जुमा तथा खर्चसँग सम्बन्धित निर्देशिका तथा मापदण्डहरु तयार गरिनेछ ।</p> <p>७.४ आन्तरिक लेखा परीक्षण सम्बन्धी संस्थागत क्षमता</p>

	<p>विकास गरिनेछ ।</p> <p>७.५ विद्यमान लेखा प्रणाली समयसामयिक ढंगले अद्यावधिक गरी सरल, वैज्ञानिक र प्रतिवेदनमूलक बनाउन यसको सुदृढीकरण सम्बन्धमा अध्ययन गरी आवश्यक Manual तथा निर्देशिका तर्जुमा गरिनेछ ।</p> <p>७.६ नयाँ लेखा प्रणाली अनुसार आवश्यकता अनुसार लेखा सम्बन्धी नयाँ सफ्टवेयर तयार गरी प्रयोगमा ल्याइनेछ ।</p>
--	---

२. वातावरण व्यवस्थापन नीति तथा रणनीति

नीति	रणनीति
<p>१. समुदाय, नागरिक समाज र निजी क्षेत्रसंगको समन्वय र सहकार्यमा फोहोरमैलाको उचित तवरले व्यवस्थापन गरिनेछ ।</p>	<p>१.१ शहरी क्षेत्रमा उत्पादन हुने फोहोरहरूलाई जनस्वास्थ्य एवं वातावरणमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी व्यवस्थापन गरिनेछ ।</p> <p>१.२ विभिन्न प्रकारका फोहोर (औद्योगिक, अस्पतालजन्य, घरेलु, व्यापार व्यवसायजन्य, र अन्य) को स्पष्ट वर्गीकरण गरी शुल्क निर्धारण गरिनेछ ।</p> <p>१.३ निजी क्षेत्र, सामुदायिक क्षेत्र तथा सम्बन्धित सरोकारवाला निकाय समेतको सहकार्यमा फोहोर गर्नेले तिर्नुपर्ने (Polluters Pays) सिद्धान्त अवलम्बन गरिनेछ ।</p> <p>१.४ स्थानीयवासीको स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने प्रतिकूल असरलाई न्युन गर्न अस्पताल, व्यापारिक भवन, होटल, उद्योग, कलकारखाना आदिबाट उत्पादन हुने फोहोरमैलालाई व्यवस्थित गर्न सम्बद्ध सरोकारवालाहरूको सहभागितामा आवश्यक उपायहरू पहिचान गरी अवलम्बन गरिनेछ ।</p> <p>१.५ फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापनको लागि फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य क्रमशः समुदाय तथा निजी क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट हस्तान्तरण गर्दै लगिनेछ ।</p> <p>१.६ फोहोरमैला व्यवस्थापनको परम्परागत शैलीलाई परिवर्तन गरी समयसापेक्ष, अत्याधुनिक र सिर्जनात्मक प्रविधियुक्त शैली अवलम्बन गर्दै फोहोरलाई श्रोतको रूपमा परिचालन गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।</p> <p>१.७ समुदायमा आधारित फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ । यसका लागि प्रत्येक वडा क्षेत्रमा कम्तिमा एउटा 'वातावरण संरक्षण समुह' निर्माण गरी तिनको प्रभावकारी परिचालन गरिनेछ ।</p>
<p>२. वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रणका लागि आवश्यक उपायहरू अवलम्बन गर्दै शहरी सौन्दर्य प्रवर्द्धन गरिनेछ ।</p>	<p>२.१ वातावरणीय दृष्टिले हानिकारक ठानिएका २० माइक्रोन भन्दा तलका प्लाष्टिक भोला (Polythine Bag) नियन्त्रण गर्न तथा प्रयोग भएका प्लाष्टिकलाई व्यवस्थित गर्न सम्बन्धित उद्योगी, व्यवसायी, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था र नागरिक समाजको सहभागितामा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।</p>

	<p>२.२ वायु प्रदुषण, जल प्रदुषण, ध्वनी प्रदुषण लगायतका सम्बन्धमा अन्य सम्बद्ध पक्ष समेतको सहभागिता र सहयोगमा आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरी सोको प्रतिवेदनका आधारमा वातावरणीय सुधार सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन, र सोको नियमित अनुगमन गरिनेछ।</p> <p>२.३ संगठित निजी क्षेत्र, इच्छुक संघ संस्था तथा अन्य सरोकारवाला निकायसँग सहकार्य गरी हरियाली तथा शहरी सौन्दर्य प्रवर्द्धन गरिनेछ।</p> <p>२.४ आ.व. २०६८।०६९ देखि महानगरवासीलाई आफ्नो घर कम्पाउण्डभित्र रुख विरुवा रोप्ने कार्यलाई प्रोत्साहित गरिनेछ।</p>
३. सवारी साधन तथा उपकरणहरूको मितव्ययी, प्रभावकारी र दक्षतापूर्ण ढंगले परिचालन गरिनेछ।	<p>३.१ फोहोरमैला व्यवस्थापनको प्रयोग हुने सवारी साधन तथा अन्य उपकरणहरूको प्रयोगलाई व्यवस्थित र मितव्ययी बनाउन सवारी साधन संचालन / परिचालन सम्बन्धी निर्देशिका बनाइ लागु गरिनेछ।</p> <p>३.२ महानगरपालिकाका सवारी साधनहरूको सदुपयोग गरी अधिकतम उपलब्धि हासिल गर्न विभाग अर्न्तगत सवारी शाखा गठन गरी प्रभावकारी परिचालन गरिनेछ।</p> <p>३.३ विभागमा रहेका पूराना / थोत्रा सवारी साधन, यन्त्रउपकरण एवं अन्य काम नलाग्ने सामग्रीहरू लिलाम विक्रि गरिनेछ।</p> <p>३.४ का.म.पा.मा रहेका ट्रयाक्टरहरू क्रमशः अन्य स्थानीय निकायलाई हस्तान्तरण गरिनेछ।</p>
४. वातावरण व्यवस्थापनका विविध विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी का.म.पा. लाई नियमित राय सुझाव प्रदान गर्न एवं वातावरण संरक्षण सम्बन्धी एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने कार्यमा सघाउ पु-याउन उपयुक्त संस्थात्मक व्यवस्था गरिनेछ।	<p>४.१ नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय, काठमाडौं उपत्यका भित्रका महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, र नगरपालिका, विज्ञहरू एवं निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा काठमाडौं महानगरपालिका क्षेत्रभित्र एक वातावरण अनुसन्धान केन्द्र (Environment Research Center) स्थापना गरी आ.व. २०६८।०६९ भित्रै संचालनमा ल्याइनेछ।</p>

३. संगठन तथा संस्थागत विकास

नीति	रणनीति
१. संस्थागत विकासलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।	<p>१.१ कर्मचारीलाई दक्ष र सीपयुक्त बनाई कार्यक्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।</p> <p>१.२ बाह्य विशेषज्ञको समेत सहयोग लिई कार्यालयको आवश्यकता, कार्यबोझ, कामको प्रकृतिका आधारमा संगठनात्मक संरचना पुनरावलोकन गरिनेछ।</p> <p>१.३ कर्मचारीलाई निरन्तर उत्प्रेरित बनाई उच्च मनोबल कायम राख्दै सेवाप्रति उत्तरदायी बनाइनेछ।</p> <p>१.४ कार्यसम्पादन र आचारसंहिता समेतका आधारमा दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ।</p>
२. सेवा प्रवाहलाई सहज, सरल र पारदर्शी बनाइनेछ।	२.१ कागजको न्युन प्रयोग गर्दै विद्युतीय माध्यमद्वारा सेवा

	<p>प्रवाह गरिनेछ ।</p> <p>२.२ आवश्यकता अनुसार सेवा प्रवाह सम्बन्धी विनियम, निर्देशिका र कार्यविधि तयार गरिनेछ ।</p> <p>२.३ वडा कार्यालयहरूको सुदृढीकरण गरी तिनलाई अधिकार सम्पन्न बनाई अधिकांश सेवाहरू वडाबाट नै प्रदान गरिनेछ ।</p> <p>२.४ छिटो न्याय सम्पादनद्वारा प्रभावकारी सेवा प्रवाह गरिनेछ । मेलमिलाप प्रक्रियालाई विवाद समाधानको माध्यम बनाइनेछ ।</p> <p>२.५ सार्वजनिक सुनुवाई, जनगुनासो, र नागरिक बडापत्रका माध्यमबाट सुशासनमा टेवा पुऱ्याइनेछ ।</p> <p>२.६ पुराना मिसिललाई धुल्याई फाइलिड व्यवस्थापनलाई सूचना प्रविधिसंग आवद्ध गरिनेछ ।</p>
३. शहरी सुव्यवस्थाका लागि विविध उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ ।	<p>३.१ सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण, अनियमित भवन निर्माण नियन्त्रण, सडक पेटी सुधारका कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।</p> <p>३.२ जनचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।</p> <p>३.३ यातायात व्यवस्था सुदृढीकरण गर्न सम्बन्धित निकायसँग सहकार्य गरिनेछ ।</p>
४. खर्च व्यवस्थापनमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता तथा औचित्य जस्ता गुणको अवलम्बन गरिनेछ ।	<p>४.१ विकास कार्यक्रमहरूको विस्तृत क्रियाकलाप र कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत भए अनुसार संचालन गरिनेछ ।</p> <p>४.२ जिन्सी सामाग्रीको वार्षिक खरिद योजना तयार गरी टेण्डरबाट खरिद गरिनेछ र नियमित रूपमा प्रयोग गर्नुपर्ने कार्यालय सामाग्रीहरू बजारबाट सोभै खरिद गर्ने प्रक्रियालाई निरूत्साहित गरिनेछ ।</p> <p>४.३ चालू आर्थिक वर्षमा कार्यालय प्रयोजनको लागि फर्निचर तथा चार पांग्रे सवारी साधन खरिद गरिने छैन ।</p> <p>४.४ कार्यालयको प्रयोगमा नआएका र बिग्रेका सवारी साधन, फर्निचर, उपकरण आदि मालसामान लिलाम गरिनेछ ।</p>

४. भौतिक विकास विभाग

नीति	रणनीति
१. जनसहभागिता तथा अन्य स्रोत समेत जुटाई शहरी भौतिक पूर्वाधार विकासका कार्य सञ्चालन गरिनेछ ।	१.१ महानगरक्षेत्रमा व्यवस्थित भौतिक पूर्वाधारको समुचित व्यवस्था गर्न जनताको सहभागितामा नगरको विकास भन्ने अवधारणा अनुसार जनसहभागितामा आधारित योजना तर्जुमा तथा निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ । यस्ता

	<p>योजनाहरु संचालन गर्दा अधिकतम जनसहभागीता भएका तथा उनीहरुबाट संचालन र व्यवस्थापन जिम्मा लिइएका योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ । बढि मेशीनरी उपकरण प्रयोग हुने निर्माण कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत गरिने छैन ।</p> <p>१.२ महानगरक्षेत्रका सडक तथा फुटपाथको नियमित, पटके, आवधिक मर्मत सम्भार, पुनर्स्थापना र स्तरोन्नतिको कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ । सडक मर्मत सम्भारको लागि स्थापना गरिएको सडक मर्मत सम्भार कोषलाई प्रभावकारी ढंगबाट सञ्चालन गर्ने र महानगरपालिका, सडक बोर्ड र अन्य निकायहरुबाट सडक मर्मत सम्भार कार्यको लागि प्राप्त हुने रकमलाई यसै कोषमा राखी कोष मार्फत सञ्चालन गरिनेछ ।</p> <p>१.३ भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी माथि उल्लेखित कार्यहरु गर्न आफ्नै आम्दानीका अतिरिक्त स्थानीय विकास शुल्क, सडक बोर्ड, स्थानिय विकास जगेडा कोष, नगरपालिका सडक तथा अर्थ मन्त्रालयबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहयोगलाई समेत परिचालन गरिने र महानगरपालिकाको समग्र भौतिक तथा पूर्वाधार विकासको लागि अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्था तथा शहरहरूसँग समेत सहकार्य गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।</p> <p>१.४ नगद भन्दा अन्य स्वरुपबाट प्राप्त हुने जनसहभागीता भएका योजनाहरु जस्तै चार मिटर वा सो भन्दा बढी सडक फराकिलो पार्दा उपभोक्ताहरुबाट जग्गा प्रदान गरि सकेको अवस्था भएमा यस्ता कार्यहरुमा लागत रकमको न्यूनतम दश प्रतिशत जनसहभागीतामा त्यस्ता योजनाहरु संचालन गरिनेछ ।</p>
<p>२. महानगरपालिकाको आफ्नै तथा अन्य स्रोत समेत जुटाई शहरी भौतिक पूर्वाधार विकासका कार्य सञ्चालन गरिनेछ ।</p>	<p>२.१ विद्यमान सडकपेटीहरुको मर्मत सम्भार तथा सडकका रेलिगंहरु मर्मत गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइने छ ।</p> <p>२.२ महानगरपालिकाले संरक्षण गर्नुपर्ने तथा नेपाल सरकारबाट हस्तान्तरण भई आएका व्यस्त सडकहरुको मर्मत सम्भार गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइने छ ।</p> <p>२.३ आपतकालीन अवस्थामा रहेका तथा आकस्मिक रुपमा गर्नु पर्ने पूर्वाधार मर्मत सम्भारका कार्यहरु गरीनेछ ।</p> <p>२.४ भित्री शहरी क्षेत्र भित्रका पूर्वाधार सुधारका लागि गरी आएका कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिइनेछ ।</p> <p>२.५ महानगर क्षेत्र भित्र प्राविधिक दृष्टिकोणबाट सञ्चालन गर्न आवश्यक महसूस गरिएका कार्यक्रमहरुलाई पहिचान गरी योजना सञ्चालन गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।</p> <p>२.६ सडक सम्बन्धी कार्यको लागि बोलपत्र प्रकृत्यामा</p>

	जादा योजनाको विवरण सहित एकमुष्ट रुपमा योजनाहरु गाभी सुचना प्रकाशित गरी योजना संचालन गर्ने ।
३. महानगरको स्वामित्वमा रहेका भौतिक पूर्वाधारहरुको उचित ढंगले संरक्षण गरिनेछ ।	३.१ महानगरपालिकाको स्वामित्व र भोगाधिकारमा रहेको जग्गा उपयोग गरी कार्यालयको लागि उपयुक्त भवन निर्माण गरिनेछ । साथै कार्यालयले उपयोग गर्दै आएको जिर्ण तथा अनुपयुक्त भवनको आवश्यकता अनुसार पुननिर्माण तथा मर्मत गरिनेछ । ३.२ महानगरपालिका क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक तथा पूर्ती जग्गा संरक्षण गरी खुला क्षेत्र अतिक्रमण कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
४. विकेन्द्रीकरणको अवधारणा अनुसार वडा कार्यालयहरुलाई सुदृढ गर्दै लगिनेछ ।	४.१ वडा कार्यालयहरुलाई वडाको क्षेत्रफल, जनसंख्या तथा राजश्वको आधारमा दुई तहमा विभाजन गरी सोको आधारमा वडाको पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भारको लागि छुट्टाछुट्टै बजेट विनियोजन गरिनेछ । यसरी बजेट विनियोजन भएका वडाहरुले पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भारका योजनाहरु वडा कार्यालयबाट नै कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । ४.२ उपरोक्त बुंदा बमोजिम योजना सञ्चालन गर्दा आकस्मिक मर्मत सम्भारको लागि बुंदा २.३ बमोजिम हुने र अन्य योजना सञ्चालनको गर्नको लागि जनसहभागिताको नीति नं. १ र सोका रणनीतिहरुमा व्यवस्था भए बमोजिम गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

५. सामाजिक विकास विभाग

नीति	रणनीति
१. नागरिक, समुदाय, सरकार तथा निजी क्षेत्रसगको समन्वय र सहकार्यमा जनस्वास्थ्य प्रवर्द्धनका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिनेछ ।	१.१ महानगरवासीलाई प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक तथा उपचारात्मक कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिइनेछ । १.२ स्थानीयवासीको स्वास्थ्य सुरक्षा र उपभोक्ता हित संरक्षणका लागि सरोकारवालाहरूसँग सहकार्य गरी दुग्ध पदार्थ, मासुजन्य पदार्थ लगायत अन्य खाद्य पदार्थको गुणस्तर र मापदण्ड कार्यान्वयन गर्ने, गराउने आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । १.३ शहरी क्षेत्रमा बिक्री वितरण हुने मासुजन्य लगायत अन्य खाद्य पदार्थको नियमित रुपमा गुणस्तर परीक्षण गरिनेछ । साथै सोको बिक्री वितरणको उचित व्यवस्थाको लागि निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सुधारिएको वधशालाको संचालन गरिनेछ र मासु बिक्री पसल तोकिएको मापदण्डको आधारमा संचालन गर्न उचित व्यवस्था गरिनेछ । १.४ अकूपन्चर र अकूप्रेसर चिकित्सा पद्धतिलाई प्रवर्द्धन

	गर्दै लगिनेछ ।
२. नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गराइनेछ ।	<p>२.१ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको प्रक्रियालाई संस्थागत गर्न महिला, बालबालिका, दलित, जनजाति, आदिवासी, द्वन्द पिडित, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, असहाय तथा पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायको सशक्तीकरण सम्बन्धी र निकृष्ट तथा सबै प्रकारका बालश्रम विरुद्ध लक्षित कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ ।</p> <p>२.२ प्रकोप व्यवस्थापनका लागि चेतनामूलक, प्रचारात्मक, निरोधात्मक, उपचारात्मक तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी गतिविधिहरू सञ्चालन गरिनेछ ।</p> <p>२.३ महानगरवासीको व्यक्तिगत तथ्याङ्क सङ्कलन गरी परिचयपत्रको व्यवस्थाको लागि अवधारणा पत्र तयार गरिनेछ ।</p>
३. शहरी गरिबी न्यूनीकरणका लागि आवश्यक उपायहरू अलवम्बन गरिनेछ ।	<p>३.१ शहरी गरीबी न्यूनीकरण सम्बन्धी लक्षित कार्यक्रमहरू प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गरिनेछ ।</p> <p>३.२ आर्थिक दृष्टिले पिछडिएका उत्पीडित, जनजाति र दलितका बालबालिकालाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिनेछ ।</p>
४. स्थानीय भाषा, संस्कृति र शिक्षा तथा खेलकूदको विकास, संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।	<p>४.१ शिक्षा तथा खेलकूद क्षेत्रको विकास गरिनेछ ।</p> <p>४.२ काठमाडौंको आदिवासी जनजातिको मौलिकता देखिने सांस्कृतिक रितिरिवाज, नाचगान, बाजागाजा बजाउने संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।</p> <p>४.३ साक्षरता कार्यक्रम, प्रौढ शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा कार्यक्रमहरू आवश्यकता अनुसार संचालन गरिनेछ ।</p>

६. शहरी विकास

नीति	रणनीति
१. नवीनतम पद्धतिहरू समेतको अवलम्बन गरी व्यवस्थित बस्ती विकास गरिनेछ ।	<p>१.१ बढ्दो शहरीकरण, भूउपयोगको प्रवृत्तिमा आएको परिवर्तन जस्ता विषयको अध्ययनका आधारमा भूउपयोग नक्सा तयार गरी सोही अनुरूप शहरी विकासका कार्यक्रमहरू क्रमशः सञ्चालन गर्दै लगिनेछ ।</p> <p>१.२ भवनको नक्सा पास प्रक्रियामा राष्ट्रिय भवनसंहिताको प्रावधानलाई अनिवार्य गरी यस सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रमहरूका माध्यमबाट भूकम्पीय जोखिमलाई न्यूनीकरण गरिनेछ ।</p> <p>१.३ शहरी क्षेत्र भित्र बढ्दो क्षितीजीय विस्तार (Horizontal Expansion) ले पार्ने असरलाई न्यूनीकरण गर्न सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयमा धान्न सकिने लागत (Affordable Cost) मा अग्लो भवन (High Rise Apartments) निर्माणको संभावना बारे अध्ययन गरिनेछ ।</p> <p>१.४ भवन निर्माण सम्बन्धी अनुगमन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।</p>

	<p>१.५ शहरी विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालनका लागि आवश्यकता अनुसार बाह्य सहयोग समेतको खोजी र परिचालन गरिनेछ .</p> <p>१.६ House Pooling कार्यक्रमको अध्ययन गरिनेछ ।</p>
२. यातायात क्षेत्रको व्यवस्थित विकास गरिनेछ ।	<p>२.१ पार्किङ व्यवस्थापन कार्यलाई आधुनिकीकरण गरी प्रभावकारी बनाउँदै लगिनेछ । अनियमित पार्किङ संरचनालाई कानूनी दायरामा ल्याइनेछ ।</p> <p>२.२ सरोकारवालाहरूसँग आवश्यकताअनुसार सहयोग लिई महानगर यातायात व्यवस्थापन गुरुयोजना तयार गरिनेछ ।</p> <p>२.३ नदी किनार (River Corridor) हरूको व्यवस्थित विकास गरिनेछ ।</p> <p>२.४ महानगरपालिका क्षेत्रमा बढ्दो सवारी चापलाई व्यवस्थित गर्न निर्देशित जग्गा विकास (Guided Land Development, GLD) को अवधारणा अनुसार पहिचान गरिएका सडकहरू खोलिनेछ ।</p>

७. अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र विकास

नीति	रणनीति
१. महानगरपालिकाको आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा वैदेशिक सहयोग प्राप्त र परिचालन गरिनेछ ।	<p>१.१ महानगरपालिकाको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको फोटो प्रदर्शनी र कार्यशाला गोष्ठी आयोजना गरिनेछ ।</p> <p>१.२ वैदेशिक सहयोग प्राप्त र परिचालन गर्दा महानगरपालिकाको आवश्यकता र प्राथमिकतालाई ध्यानमा राखिनेछ ।</p>
२. महानगरपालिकाको मौलिक पहिचानलाई अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा चिनाउन प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू गरिनेछ ।	<p>२.१ महानगरपालिकाको ब्रोसर अद्यावधिक गरी अंग्रेजी र नेपालीमा प्रकाशन गरिनेछ ।</p> <p>२.२ अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध सचिवालयको सुदृढीकरण गरिनेछ ।</p>
३. भगिनी सम्बन्ध भएका नगरहरू र अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्थाहरूसँगको सम्बन्धलाई अभिवृद्धि गर्दै थप सम्बन्ध विस्तारका संभावनाहरूको खोजी गरिनेछ ।	<p>३.१ सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूको कार्यक्रममा भाग लिइनेछ । वैदेशिक भ्रमण प्रश्चात सोको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>३.२ नयाँ नगरहरूसँग भगिनी सम्बन्ध स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>३.३ नयाँ अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरूसँग सम्बन्ध स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>३.४ भगिनी सम्बन्ध भएका नगरहरूसँग अनुभव आदान प्रदान गरिनेछ ।</p>

द. सूचना तथा संचार

नीति	रणनीति
<p>१. सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कार्यमा सूचना तथा संचार प्रविधि क्षेत्रका नवीनतम उपलब्धहरूलाई प्रयोग गरिनेछ ।</p>	<p>१.१ भौगोलिक सूचना प्रविधिलाई आवश्यकता अनुसार अद्यावधिक गरी महानगरपालिकाको स्रोत परिचालन, शहरी विकास र सेवाप्रवाहसँग आबद्ध गरी यसको समुचित प्रयोग गर्दै लगिनेछ ।</p> <p>१.२ सूचना प्रणाली केन्द्र स्थापना गरी Central Information Hub को रूपमा यसको संस्थागत विकास गरिनेछ ।</p> <p>१.३ सेवा प्रवाह, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, सुपरिवेक्षणका लागि विश्वसनीय सूचना उपलब्ध गराउने तवरले सूचना प्रणालीको विकास गरिनेछ ।</p> <p>१.४ अन्तर कम्प्युटर सञ्जाल स्थापना गरी महानगरपालिका र अन्तर्गतका निकायहरूलाई आबद्ध गरिनेछ ।</p> <p>१.५ सूचना प्रविधिमा आधारित अभिलेख व्यवस्थापन प्रणालीलाई क्रमशः लागू गरी कागजको प्रयोग कम गर्दै लगिनेछ ।</p>
<p>२. सूचना तथा सञ्चार प्रवाहलाई निजी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य समेत गरी प्रभावकारी बनाइनेछ ।</p>	<p>२.१ विद्यमान तथा विकसित हुने नयाँ सूचना प्रणालीका बारेमा अन्य नगरपालिकासँग जानकारी आदानप्रदान गरिनेछ ।</p> <p>२.२ उत्पादित सूचनाहरू निश्चित मापदण्डको आधारमा विक्री वितरण गरिनेछ ।</p>
<p>३. संचारका माध्यमहरूको प्रभावकारी ढंगले संचालन गरिनेछ ।</p>	<p>३.१ सूचना (Information) लाई व्यवस्थित, अद्यावधिक र सार्वजनिक गरिनेछ, र विकास कार्यमा तिनको उपयोग गरिनेछ ।</p> <p>३.२ सञ्चार माध्यमहरूको यथोचित उपयोग गरी महानगरपालिकाको काम कारवाहीलाई पारदर्शी ढंगले जनतासमक्ष प्रस्तुत गरिनेछ ।</p> <p>३.३ महानगरपालिकाद्वारा सञ्चालित सञ्चार माध्यमका लागि सूचना/विज्ञापन प्राप्त गर्ने र सञ्चार माध्यमहरूलाई महानगरपालिकाले उपलब्ध गराउने</p>

	<p>सूचना/विज्ञापनलाई नियमित, व्यवस्थित एवं मितव्ययी बनाइनेछ ।</p> <p>३.४ काठमाडौं महानगरपालिकाका असल अभ्यास (Best Practices), सूचना एवं अन्य आवश्यक जानकारी प्रदान गर्न, स्थानीय संघीय शासन प्रणाली, स्वायत्त शासन पद्धति एवं विकेन्द्रित शासन प्रणाली जस्ता महत्वपूर्ण विषय समावेश गर्ने गरी त्रैमासिक रूपमा जर्नल प्रकाशित गर्ने र सो को बिक्री वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p> <p>३.५ सेवाग्राही महानगरबासी र काठमाडौं महानगरपालिकाका प्रमुख बीच दोहोरो संचार एवं गुनासो सुनुवाईको व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन महानगरप्रमुखले हप्ताको एक दिन महानगरपालिकाद्वारा सञ्चालित रेडियो तथा टेलिभिजन कार्यक्रम मार्फत रेडियो तथा टेली सुनुवाई कार्यक्रमको आयोजना गरी संचार माध्यमको उपयोग गरिनेछ ।</p> <p>३.६ मेट्रो एफ एम र हाम्रो काठमाडौं टिभि कार्यक्रम थप प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न एक अधिकार सम्पन्न संचालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन गरिनेछ । समितिको कार्य विवरण तोकिएवमोजिम हुनेछ ।</p> <p>३.७ महानगरपालिकासम्बद्ध सेवा प्रभावलाई सेवाग्राही मैत्री बनाउन बागदरबार स्थित उपयुक्त स्थानमा आराम कक्ष बनाई सेवा प्रवाह सम्बद्ध भिडियो बनाई प्रदर्शन गरिनेछ ।</p>
--	--

९. सम्पदा तथा संस्कृति

नीति	रणनीति
<p>१. समुदाय, नागरिक समाज तथा निजी क्षेत्र समेतको सहकार्य र समन्वयमा ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक, धार्मिक महत्वका वस्तु तथा संरचनाहरूको मर्मतसम्भार, संरक्षण तथा उपयोग गरिनेछ ।</p>	<p>१.१ विश्व सम्पदा सूचीमा परेका सम्पदा स्थलहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन सम्बन्धी विशेष कार्यक्रम बनाई सम्बन्धित समिति, कोष, गुठी, निजी क्षेत्र तथा अन्य सम्बन्धित निकायको सहभागितामा कार्यान्वयन गरीनेछ ।</p> <p>१.२ नेपाल संस्कृत विश्व विद्यालय रहेको भवन महानगरपालिकाको स्वमित्वमा ल्याई नेवा: म्यूजियम स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>१.३ महानगरिय प्रहरी परिसर हालको स्थानबाट स्थानान्तरण पहल गरी उक्त स्थानमा जातिय संग्रहालयको स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>१.४ हनुमानढोका दरबार परिसरमा रहेको सम्पूर्ण मठ मन्दिरहरू विहान ७:०० बजेदेखि मध्यान्ह १२:०० बजे सम्म खुल्ला राखिनेछ ।</p> <p>१.५ गद्दी बैठक दरबार क्षेत्रलाई महानगरपालिकाको स्वामित्वमा ल्याउन पहल गरिनेछ ।</p>

	१.६ हनुमान ढोका दरवार संरक्षणको क्षेत्र विस्तार गरिनेछ ।
२. शहरको सुन्दरीकरणका विविध उपायहरू समेत अवलम्बन गरी काठमाडौंलाई पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रूपमा विकसित गरिनेछ ।	<p>२.१ संस्कृति, समारोहको व्यवस्थापन तथा सम्पदा विकासलाई पर्यटन वर्ष २०११ सँग आवद्ध गरी प्रभावकारी रूपमा अगाडी बढाउन संस्कृति सम्पदा र पर्यटनको संरचनामा सुधार गरिनेछ ।</p> <p>२.२ सम्पदा क्षेत्रभित्र सम्भव भएको स्थानमा वृक्षरोपण गरी हरियाली कायम गर्न टेवा पुऱ्याइनेछ ।</p> <p>२.३ हनुमानढोका दरवार क्षेत्र भित्रका आधुनिक घरहरूका मुख (Face) सम्पदामैत्री बनाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p> <p>२.४ हनुमानढोका दरवार क्षेत्र संरक्षण क्षेत्रलाई सवारी निषेध क्षेत्र (Vehicle Free Zone) गरिएकोमा सो कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।</p> <p>२.५ हाल दमकल रहेको स्थानमा Mini Theater को स्थापना गरिनेछ ।</p>

१०. विपत व्यवस्थापन

नीति	रणनीति
१. विपत व्यवस्थापनलाई अध्ययन पूर्व तयारी तथा पूर्वाधारको व्यवस्था मिलाइनेछ ।	<p>१.१ विपत व्यवस्थापनलाई संस्थागत गर्न वडा र समुदायहरूमा जनचेतना, तालिम कार्यक्रम तथा जोखिम व्यवस्थापनको नमूना अभ्यास (Simulation Exercise) नियमित रूपमा संचालन गरिनेछ ।</p> <p>१.२ का.म.पा. क्षेत्रभित्र पहिचान गरिएका सुरक्षित खुला क्षेत्रको संरक्षण गरी आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था क्रमशः गरिनेछ ।</p> <p>१.३ उपत्यकाको सम्भाव्य प्रकोपहरू-आगजनी, भुकम्प, भूडाल, चट्याङ, माहामारी, घातक तथा एड्स आदिको जोखिम सम्भाव्यता र यसको न्यूनीकरणबारे जनचेतना व्यापक वृद्धि गरिनेछ ।</p> <p>१.४ प्रकोपको सम्भाव्य असर र प्रभावसँग प्रतिरक्षा गर्न महानगरपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास गरिनेछ ।</p> <p>१.५. का.म.पा.मा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई भावी प्रकोपबारे पूर्ण सचेत, सवल र सक्षम बनाइनेछ ।</p> <p>१.६ जोखिम न्यूनीकरण रणनीति (Risk Reduction Strategy) तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।</p>

	<p>१.७ दमकल सेवालाई सुदृढीकरण र आधुनिकीकरण गर्न स्रोतसाधन र मानवीय क्षमता अभिवृद्धि गरी शहरका चार क्षेत्रबाट सेवा संचालन गरिनेछ ।</p>
<p>२. विपतको अवस्थामा उद्धार लगायतका आवश्यक कार्यको व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p>	<p>२.१ कामपामा एक सक्षम र सशक्त प्रकोप व्यवस्थापन संयन्त्र स्थापना गर्ने जसले संकटकालिन अग्रिम दस्ता (Emergency Pioneer Squad) द्रुत उद्धार टोली (Rapid Rescue team) आदिको तयारी गरिनेछ ।</p> <p>२.२ प्रकोप उद्धार तथा क्षति न्यूनीकरणका लागि उद्धार सामाग्री, भण्डारण, आपतकालीन स्थानान्तरण तथा पुर्नस्थापनाबारे रणनीति तर्जुमा गरिनेछ ।</p> <p>२.३ कुनै पनि विपतको आपतकालीन अनुपालन (Emergency Response) र द्रुत क्षति मूल्याङ्कन (Rapid Damage Assesment) गर्ने आधार पद्धतिको विकास गरिनेछ ।</p> <p>२.४ उद्धार व्यवस्थापन (Rescue Management) लाई आपतकालीन व्यवस्थापनको रुपमा विकास गरिनेछ ।</p> <p>२.५ जोखिमयुक्त स्थानहरुबाट सुरक्षित स्थलतिर बसोबास गराई सुरक्षित आवास योजनालाई पालना गराइनेछ ।</p>